

NØVN

Nú Oyndarfjørður grætur

“Ongin familja sleppur undan sorg.” Orðini eigur 82 ára gamla Petrína í Billustovu. Hon er omma Rana, sum nú stendur undir bør. Hon misti mammu sína sum smágenta, einans fýra ára gomul og hon eigur tvey yngri systkin. Fía í Langagarði, sum doyði gomul fyri nøkrum árum síðani, er omma Jens Paula, sum vit longu hava fylgt til gravar. Hon átti fyrsta barnið, sum varð grivið í nýggja kirkjugarðinum í Oyndarfirði. Nú er kirkjugarðurin við at vera fullur.

Vit sita og minnst í kirkjuni stutt eftir vanlukkuna fjórða jóladag, har teir báðir ungu vinmenninir koyrdu í Rættargjógv. Hesa lýtuna er Jens Pauli er funnin og Rani er horvin. Tað er myrkt og ilsligt uttanfyri. Kirkjan stendur mitt í gamla kirkjugarðinum, her øll okkara slekt liggur begrivin. Vit eru umgird av deyða og vit sita og hugsa um deyðan. Mamma, eg og kona mín Poula sita í Hoyriksstovustólinum sum vanligt og stólin beint framman fyri er stólin hjá teimum í Langagarði, har Jens Pauli átti pláss. Tey í Langagarði koma syrgjandi í kirkjuna ein og ein. Fyrst Hans Berg og konan. Síðan yngsti beiggin Friði og beint frammanfyri mær mamman Margit og beiggin Hjalmar. Ein stól longur frammi situr Jørmund, sum er pápi Jens Paula. Yvir av okkum sita Rúni og Eydna, Hanus og Barbara. Tey hava mist teirra beiggja og son og vita ikki hvar hann er. Hann er onkustaðni uttanfyri í kolsvarta kalda sjónum. Tað er eins og at káva teirra seinastu vón at kondolera longu nú, fólk aftra seg og eg skúgv tankan burtur, at hann ikki verður funnin. Nokti at trúgva tí, fyri aftur at ivast.

Her er ein ísakøld tøg in kirkjuni, ein tøg, sum liggur djúpt aftanfyri harkini, hostini, snýsini og knirkini í stólum og teimum gomlu bitunum. Tøgnin er so bitandi og ørandi, at sjálvt ikki vælkendu ljóðini frá urguni fáa kóvt hana og heldur ikki klokkan í torninum. Eg veit ikki eingang um hon slerdi, men hon ljómar inni í minum sinni. Tøgnin kóvir eisini lummaturreiklæðini, sum javnan verða borðin upp á kjálkarnar og inn í eygnakrókarnar, har sølt vát tár verða turkað. Tár ið linna. Sjálvt prestur er fáorðaður, lesur nøkur skriftstøð, ongin prædika, vit eru komin í halgidómin at summa okkum, nú veruleikin uttanfyri er so ræðuligur, at ongin rættuliga hevur orð á tí. Og kirkjan hevur verið karmurin um sorg, so langt nakar kann minnst og her er troyst at finna, uttan at eg dugi at greiða nærri frá hvussu.

Framman fyri okkum sessast Magdalena í Billustovu og maður hennara Jákup Martin. Við teimum kom deyðin fyri fyrstu ferð inn í mitt lív. Eg var smádrongur, tá ið elsti sonur teirra Eyðfinn druknaði uppi

Hjalmar er beiggi Jens Paula og hann er iðin myndamaður. Hann hevur sett hesar myndirnar saman av Jens Paula vinstru megin og Rana høgrumegin, soleiðis sum hann sá teir gjøgnum sitt gløgga myndaeyga

í svimjihylinum, sum abbi mín, ið eg beri navnið eftir, í bestu meining hevði slóðað fyri, at ungdomurin í bygdini fekk. Hetta var tann 15. mai 1965 og dagurin var ein leygardagur. Tey bóru Eyðfinn oman til okkum, sum vóru næstu húsini. Hann lá inni í kamarinum hjá Sólgerð, elstu systir míni. Eg kagaði inn. Hann lá har so bleikur og klárt slím kom úr munninum. Eg visti, at hann var deyður. Og uttanfyri var gangur. Eg sá eina tyrlu fyri fyrstu ferð, tað var færlúsin hjá Vædderen, sum lendi beint omanfyri hjá okkum, omanfyri skúlan. Lækni kom úr tyrluni og vit smádreingir flokkaðust rundan um tyrluna og fingi ikki Eyðfinn og sorgarleikin inn aftur í tilvitskuna, fyrr enn hesin øgiligi fuglur var horvin úti í Djúpunum. Fólk tóku synd í Magdalenu og Jákup Martin og tað gjørdi eg eisini.

Yvir tíð sleppur ongin familja undan feigdini. Eg hveppist við og spyri meg sjálfvan um eg skal tora at fara víðari. Sorgina hjá øðrum dugi eg neyvnan at skriva um, men eg kann skriva um mína egnu og kanska líkist hon nógv. Eg veit ikki.

Níggju ár seinni vóru aftur boð eftir kamarinum hjá Sólgerð. Hetta var í 1974. Nú kom deyðin ordiliga nær við sínum lemjandi máttloysi. Hesaferð var tað beiggi mín Sjúrdur, sum lá deyður aftanfyri parsiennurnar og við slími um varrar. Hann var dottin út av keiini og druknaður.

Deyðin hevði vitjað í bygdini dagin fyri. Hjalmar í Langagarði, abbi Jens Paula, var deyður og hann var væl komin til árs. Hann var ein fittur maður, skemtiligur og eigur enn eitt pláss í hjarta mínum. Hetta var í fyrru helvt av september og sonurin Krisjan í Langagarði, hevði tikið eitt lamb uttanrætta til ervið. Hann fór oman á øskudungan undir Garði við vilum og øðrum, sum ikki varð brúkt av lambinum og sá Sjúrða saman við øðrum størri smádreingjum fara norður gjøgnum fjørana. Hetta var ikki nøkur óvanlig sjón, tí okkara spælipláss var øll bygdin, eisini fjøran og litla løtu seinni fekk hann

deyðsboðini.

Og deyðin var ikki liðugur enn. Her mitt í hoyna fór hann um bygdina við liggjanum og legði sveipar av mannalívum eftir seg. Beint undan at Sjúrdur datt á sjógv, lá Esmar Dahl og stríddist. Hann hevði fingið eina heilabløðing, meðan hann rakaði frammi á Hálvmørkini og var uttan vit. Beint áðrenn beiggi mín dettur á sjógv, stakk Esmar um úr vitloysinum og segði ein einasta setning: “Ikki eisini tú Sjúrdur. “Esmar fekk ongantið vitið aftur og doyði stutt eftir. Og hann hevði verið eitt ljós fyri mær, so langt aftur og kann minnst og hann hevði hjúklað um meg, og verið góður við meg. Ein sonn fyrimynd. Her stóðu tríggar børur í Oyndarfirði hesar dagar. Tveir eldri menn, sum eg kendi væl og beiggi mín.

Tað var eitt øgiligt fólk inni hjá okkum, tá ið eg kom heim úr Danmark saman við Sólgerð til jarðarferðina. Og hvussu hevði eg tað, júst fyltur 17 ár og júst farið til Danmarkar í lestrarørindum? Eg hevði ilt í hjartanum og eg var rasandi inn á Gud. Tað var ikki fyrr enn seinni í lívinum, at vónin um at hitta beiggja mín aftur hinsides troystaði. Og eg var við at gerast ørur í hævðinum av øllum fólkunum, sum í bestu meining og samkenslu og klemmaðu meg. Eg hevði hug at gera, eg veit ikki hvat, við tey sum troystaðu meg við, at nú hevði Sjúrdur tað gott hjá Jesupápa. Eg saknaði beiggja mín, saknaði hansara treytaleysa kærleika, hansara heitu kjálkar, hansara sjarmerandi andlit og lívið og forvitni eftir lívinum í honum. Paradísið har hann var nú, var alt ov abstrakt og fremmant og absolutt ikki dragandi, tað gav onga meining. Paradís er fyri gomul fólk, sum eru mett av døgum, hugsaði eg. Mitt paradís var í Oyndarfirði, her hevði Sjúrdur tað gott, hiðani varð hann ryktur burtur móti sínum vilja og hann hevði ikki tørv á nøkrum nýggjum, fjarum og óveruleikakendum paradísi í mínum eygum.

Alt var óveruligt. Herskararnir av fólk streymaðu út og inn eins og

í einum dreymi og øll vóru líka keddi. Eina litla løtu sá eg inn í eyguni vátu eyguni á Erling, pápabeiggja. Vit vóru ógvuliga væl. Og eg brast út í at gráta, ein langan, drúgvan og forloysandi grát og so kom tøgnin.

Eftir jarðarferðina kundi eg hugsað mær at kropið niður til beiggja mín og vermt hann. Eg hugsaði, hevði eg kunnað keypt honum eina kistu, har hann ongantið rotnaði, tá hevði eg gjørt tað. Petur farbróður reikaði runt í bygdini og sá ørligur út. Hann og Sjúrdur vóru ógvuliga góðir og hann var sum ein verndareingil rundan um hann heilt fram til feigdardagin, tá ið honum barst frá. Og um kvøldarnar á kamarinum á kollegiinum niðri í Danmark vitjaði Sjúrdur aftur og tá komu sorgarherindini, sum vit hava sæð so nógv av í Oyndarfirði hesar seinastu dagarnar. Hesir kramparnir sum eirindaleynt fara í gjøgnum likamið og sum fáa okkum til at missa eina og hvørja vón, til teir hæsa av aftur.

Og næstu dagarnar byrjaði myndin av Sjúrða at hvørva úr mínum sinni. Hendan myndin, sum eg hevði havt so klára og vakra innan pannubeinið, heilt frá tí hann kom reyður, móður og vælnøgður út úr mammu og heilsaði okkum vælkomín í hansara heim. Eg mátti minna meg á, hvussu hann sá út, hvussu andlitið sá út. Og tað gjørdist kámar og kámar. Eg var heilt ólukkuligur, tí eg kundi ikki vera betjentur at gloyma ein, sum eg saknaði so nógv. Eg hevði eina mynd nógvu næstu árin undir koddanum og eg mátti javnan taka hana fram, fyri at minna meg á, hvussu hann sá út. Og nú havi eg næstan gloymt tað.

Og so legði eg lok á næstu trý árin. Snakkaði ikki við nakran um hann og var nógv meira ávirkaður av, hvussu synd tað var í mínum foreldrum, enn tað var í mær sjálfum. Onkuntíð fór lokið av í fyllskapi. Eg var so øgiliga bangin fyri at gráta, meðan nakar sá, tí eg helt tað vera skomm. Mannfólk grótu ikki í Eysturoynni í sjeytiárunum í farnu øld

Alt hetta vaknar upp aftur, nú heimbygdin er í knúsi av sorg av

vanlukkuni fjórða jóladag. Tað er sum gomlu sorgarsárin stokka upp aftur, ikki bara í Oyndarfirði, men kring at landið og tað er rørandi at siggja, hvussu stórt hjálpsemi hevur verið millum fólk. Sorg má eisini vera nakað kollektívt. Og sorg er heimleysur kærleiki og vekir kærleika millum manna.

Sætt yvir eitt longri tíðarskeið sleppur ongin familja undan feigðini. Eg havi nevnt tvær vanlukkur, sum komu ógvuliga tætt at mær og tað eru mong onnur í míni heimbygd, sum hava mist. Vit klára í dag at fylla ein heilan minnisvarða, um tað skal vera. Og hóast eg kundi hugsað mær at nevnt øll, sum eg veit um í míni heimbygd, sum ikki eru farin av elli, er lótan ikki til tað nú.

Nú snýr tað seg um okkara sorg í dag. Um okkum, sum syrgka Rana og Jens Paula. Tveir spírandi, fittir og dámligir unglingar, sum høvdu bein í nösini, vóru ágrýtnir og høvdu stórar ætlanir fyri framman. Teir eru deyðir. Eg havi kent teir, síðan teir vóru smádreingir og myndin av teimum er ikki kámað enn. Jens Paula havi eg gingið á fjall við í fleiri ár og lærði hann eitt sindur betri at kenna fyri hvørja gongu. Eg var burtur smádreingjaárin hjá Rana og lærði hann at kenna gjøgnum yngra beiggjan, Hanus, sum var øgiliga stoltur av beiggja sínum. Hanus práti eg ofta við uttan fyri ella í handlinum hjá Eivind, keypmanni og rokni hann sum ein vin.

Tað lætti at skriva hesar reglur. Og akkurát nú, mitt á nátt her á Hellunum, meðan vindurin varisliga tekur í tekjuna, hugsi eg um tykkum har heima í Oyndarfirði, í fyrstu atløgu til tykkum øll, sum hava mist, tí ongin familja sleppur undan vanlagnuni og við pínu í hjartanum serliga um tykkum sum nú hava møtt sorgini spillfeskari í øllum sínum veldi og kulda tætt inn at skinninum. Tit øll somul Eydna og Rúna, Hanus og Barbara, Margit og Jørmund, Fríða, Hjalmar og Hans Berg.

Vit í Oyndarfirði eru vorðin tvey vøkur smil og fýra lívsneistandi og glógvandi eygu fátækari og tey fara vit at sakna sváran. Paulus sigur okkum, at vit siggja bara í pettum í hesum lívinum, og tað eru fjálg orð, tá ið nú okkara sinnið, sum so fegið vil hava forkláring upp á alt, roynir at finna meining sváru vanlukkuni í Oyndarfirði. Meining í deyða á ungum árum, havi eg ongantið funnið og einasta lekidóm eg kenni er tíðin, sum ger sorgina spakuliga lættari at bera so hvørt sum dagur dettur av degi og gerst til vikur, mánaðir og ár. Nú er tíðin at syrgja í Oyndarfirði og tíðin er eisini at liva. Og ongin hevur skyldina av vanlukkuni.